В галереї образів між найсвіжішими ділами штуки звертав на себе найбільшу і майже виключну увагу публіки образ одного молодого артиста, котрий вималював на полотні звичайну міську старуху жебрачку в природній величині і з такою реальною правдою, що видці чудувались і не могли начудуватись, хвалили і не могли нахвалитись молодого артиста...

Одного літнього дня стояло перед згаданим образом троє людей: досить ще молодий мужчина, молода, дуже хороша і після найновішої моди вбрана пані, мабуть, його жінка, і молоденька, також вельми гарна і зі смаком убрана панночка, мабуть, сестра старшої дами. Всі троє стояли рядом перед образом, а з їх очей так і пробивався німий зачуд і те остовпіння, в яке чоловіка деколи вправляє правдиве діло штуки.

В залі було сим разом виїмково дуже мало людей, бо день був надто гарячий, а крім того, вже зближався полудень, для того товариство, вийшовши з першого вражіння і ні на кого не оглядаючись, почало з собою впівголоса розмовляти.

— Ах, боже! — закликала хороша пані.— До того справді треба вже великої здібності, щоби намалювати такий образ і впровадити чоловіка в таку ілюзію!

— Здаесь, она так і дивиться на нас своїми старечими очима і леда хвиля промовить жалісним голосом: "Дайте шажок, Христа ради!" — додала молода панночка і тяжко зітхнула.

— В тім, власне, лежить суть штуки,— сказав мужчина з повагою.— Представити річ так, як она в дійсності єсть, влити в неї житя, а крім того, осінити єї певною мірою ідеальності — належить до справдішніх артистів; тож і автор тої картини, як зачувати, молодий ще чоловік, справді має перед собою велику будучність.

Товариство подалося кілька кроків взад і знов потонуло в оглядданні картини.

— Візьміть, прошу вас, під увагу тоє лице! — став говорити мужчина до своїх товаришок.— Артист навмисне вилив на голову своєї старухи цілий сноп сонячного про-міня, щоби всі черти єї лиця були тим видатнійшими, і справді осягнув тим свою ціль, бо перед нашим оком не може укритись ні найменша подробиця, потрібна до схарак-теризованя того лиця. Дивіть! З якою вірністю віддані всі єго черти, ті старечі, давнього блиску позбавлені очі, тая сіть безчисленних морщин... або ті уста, напівотворені, беззубі, здаєсь, они ніби порушаються...

— Справді чудесно! — закликали обі пані.

— Се ще нічого,— говорив мужчина дальше,— се річ вправи і техніки. Найголовніша річ в тім, що артист умів вітхнути в свій малюнок справдішнє житє. Погляньте на нього з більшою увагою: чи не говорить з того лиця біда, нужда, голод, а може, ще> й слабість, одним словом: житє? Здаєсь, та старуха своїми очима4, своїми морщинами, своїми посинілими губами просить нас, благає о поміч, здаєсь — від нашого милосердя зависить єї спасене, єї істнованє... Що ж? Чи не так?

— Ах, правда! — закликали обі пані, а старша дама додала: — В сій хвилі здаєсь мені, що я почуваю милосерде. Се дійсно штука: за помочію образу викликати в людині подібне почуванє...

— А до того яка пропорція, яка симетрія лежить в цілості картини! — говорив дальше мужчина.— Всі барви відповідно розложені, нічо не замазане, всьо якнайстаран-ніше викінчене, одним словом: правдиве діло штуки! Але погляньте тепер уважно на середину полотна і скажіть мені: що вам найбільше впадає в очі?

Пані стали уважно дивитись на картину, однак не го-иорили нічого. Мужчина добув з кишені картку паперу, і минув її в трубку і подав своїй жінці.

— Подивись через ту трубку!

Жінка замкнула одно око, а до другого приложила звиток паперу і уважно приглядалась картині.

Рівночасно панночка звинула в трубку обі долоні і собі стала в той спосіб дивитись на образ.

— Ну і що ж ви видите!

— Я виджу руку,— відповіла жінка,— і та рука мов-то відстає від полотна.

— Аз другої руки видно лиш голий локоть,— додала панночка, червоніючись.

— На то власне я хотів звернути вашу увагу,— сказав мужчина з вдоволенням.— Одною рукою, з котрої видно лиш голий локоть,"притримує, жебрачка свої лахи (однак ся рука не відіграє тут важної ролі), а другу витягнула по милостиню. І власне щодо тої витягненої руки показав молодий артист величезний талант, майже геній артистичний. Бо не тілько, що та рука віддана як не мож лучче зі всіми зморщинами і жилами, та що тут в найвищім ступені є захована перспектива, через що видаєся, мовби та рука відставала від полотна, мовби сонячне світло на ній рухалося, переливалось,— але найважніше то се, що она з виразом лиця творить гармонію, сказати б, одну цілість... Обійміть лише одним поглядом і лице, і витягнену руку жебрачки... Чи не замічаєте тепер, що той бідолашний вираз убожества, і нужди, і голоду, на котрий я вище звертав вашу увагу, виступає тепер живійше і живійше порушує людське серце?

— Ах, так! — промовила старша пані.— Я навіть почуваю в тій хвилі якесь неописане зворушене в грудях, а до очей тиснуться мені сльози... направду!

Вона повела хусточкою по лиці.

— Ах, що за злуда! — закликала панночка.— Чоловік хвилями забуває, що се полотно, і ось-ось готов сягну и до калитки, щоби втиснути в ту руку милостиню... А цікава річ,— додала она,— кілько сей образ міг би коштувати?

— На сім я так дуже не розуміюся,— відповів мужчина,— але завсігди здаесь мені, що він повинен щонайменше коштувати десять тисяч корон.

— Не знати, чи єго хто купить?

— Чому ні! Така картина може окрашати найсвітлійші салони.

Всі троє, надивившись доволі на цінну картину, вийшли з зали, перейшли через обширний коридор і явились на площі, що розстелялась перед галереєю образів.

— А тепер, голубчику,— промовила милим голосочком молода пані до свого чоловіка,— пійдемо додому на обід... Я казала кухарці зготувати для тебе твої найбільше улюблені потрави... але по дорозі вступимо до базару... Я хочу сторгувати ту шовкову матерію на сукню, про котру я недавно тобі говорила, а ти обіцяв заплатити.

— То вступім до базару! — відповів недбало мужчина. Всі троє перейшли через площу і мали вже завернути

в бічну улицю, на котрій знаходився славний базар, коли втім якась жебрачка, що стояла на розі улиці оперта о мур, витягнула до них суху руку та стала лебедіти слабим голосом:

— Ах, ласкаві панство! Я ще нині нічого не їла... я така голодна, така хора... змилосердіться над нещасливою, подайте милостиню, Христа ради!..

Але панство не звертали на неї ні найменшої уваги і йшли все наперед поважною ходою. І нащо їм звертати на неї увагу? Кілько-то таких самих жебрачок не стрічають вони щодня на улицях міста?

Тоді жебрачка, не знати вже для чого: чи її так докучав голод, що вона за всяку ціну хотіла дістати милостиню, чи вона мала яку іншу задушевну гадку (вона дивилась перед тим на браму, ведучу до галереї образів), відділилась від муру, заступила дорогу молодій хорошій пані і діткнулася своїми зимними пальцями її ручки, щоби тую красну рученьку поцілувати...

— Ах, боже мій! — крикнула молода пані.— Як же мене налякала якась огидна баба! Недобре мені робиться, серце б'ється! — і міцно вчепилася рамені свого чоловіка.

Всі троє приспішили ходу.

— Ах! І як уже зухвалими стаються ті нероби! Вже справді небезпечно показатись на улиці! — закликала з обуренням молода панночка.

— Я вже кілька разів у газетах звертав увагу магістрату на сей нагніток суспільності, що непокоїть спокійних людей,— сказав мужчина, — але магістратові ані поліції навіть не сниться взятись за які-будь міри в тім взгляді.

Всі троє пішли прискореним кроком до базару.

Шкода, що ті люди не приглянулись лучче тій напасливій жебрачці... Була то власне та сама старуха жебрачка, що послужила за модель молодому, многонадійному артистові до його славного образу, та сама, що її портрет на виставі всі троє панство так подивляли, так ним запалювались, та сама у власній особі, тільки, щоправда: на образі була вона "осінена певною мірою ідеальності"...